

Futurum

DERIVAČNÍ SCHÉMA:

Kmen infinitivu – #	+ -s-	+	-i	-ite	-iu	-ime
						-(0)

kalbėti, kālba, kalbéjo → kalbė- # + -s- + # → kalbėsiu, kalbėsi, kalbės (...)
sédėti, sédi, sédéjo → sédė- # + -s- + # → sédėsiu, sédėsi, sédės (...)
rašyti, rāšo, rāšė → rašy- # + -s- + # → rašysiu, rašysi, rašys (...)

KOMENTÁŘ

1. Třetí osoba končí na sufix, nemá žádnou koncovku.
2. Pokud infinitivní kmen končí na souhlásky *s, z, š, ž*, dochází k reakci se sufixem *-s-* :

-s- + s → **s**: mēsti → mēs - # → mēs -s- # → aš mēsiau, tu mēsi (...) [hodit]

-z- + s → **s**: mēgzti → mēgz - # → mēgz -s- # → aš mēgsiau, tu mēgsi (...) [plést]

-š- + s → **š**: nēšti → nēš - # → nēš -s- # → aš nēšiau, tu nēši (...) [nést]

-ž- + s → **š**: grįžti → grįž - # → grįž -s- # → aš grįšiau, tu grįši (...) [vrátit se]

3. Třetí osobu futura postihují dva foneticko-prozodické procesy:

(a) slovesa o jednoslabičném infinitivním kmeni (předponu nepočítáme) na *-ūti, -yti*, v třetí osobě futura mají krátké *-u-, -i-*:

būti → **bus** [být]; **griūti** → **grius** [padat; chátrat]
lyti → **lis** [pršet]; **gyti** → **gis** [hojit se]

Poznámka. Tento proces postihuje uzavřenou skupinu sloves:

būti, yra; buvo [být]; *žūti, žūva, žuvo* [zahynout]; *griūti, griūva, griuvo* [padat; chátrat]; *pūti, pūva, puvo* [hnít]; *kliūti, kliūva, kliuvo* [zachytit se, zavadit za něco]; *lyti, lyja, lijo* [pršet]; *gyti, gyja, gijo* [hojit se]; *ryti, ryja, rijo* [polykat].

(b) v třetí osobě futura dochází k metatonii (proměně intonace): klesavá intonace (akut) se mění na stoupavou (cirkumflex). Ostatní gr. osoby zachovávají prozodické charakteristiky infinitivu:

sakýti → **sakýsiu, sakýsi, sakýs** [říkat]; **kláusti** → **kláusiu, kláusi, kláūs** [ptát se]

Poznámka. Metatonie v tomto případě funguje pouze „jednosměrně“, tzn. infinitivní akut se mění na cirkumflex v 3. os. fut., ale infinitivní cirkumflex zůstává beze změn:

šáuti → šaūs [střílet], ale šaūkti → šaūks [křičet]

Také musíme pamatovat, že metatonie nepostihuje tvary o krátké přízvučné slabice, na které se intonace vůbec nemůže projevit. To platí, např., pro slovesa, vyjmenována pod bodem (a).

CVIČENÍ. Vyčasujte ve futuro:

láukti, láukia, láukè [čekat]; ródyti, ródo, ródè [ukazovat]; válgyti, válgo, válgè [jíst]; býti, yrà, bùyvo [být]; věžti, věža, věžè [vézt]; pěšti, pěša, pěšè [škubat]; dainúoti, dainúoja, dainãvo [zpívat]; lýti, lýja, lýjo [pršet]; zíržti, zíržia, zíržè [bzučet]; gýti, gýja, gýjo [hojit se]